

PAMUKKALE' NİN KORUNMASI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER...

Prof. Daria de Bernardi FERRERO

Çev. N. Meral DOĞU
Denizli İl Turizm Müdürü

ABSTRACT

THOUGHTS ON PROTECTION OF PAMUKKALE

The president of Italian excavation committee Prof. Daria de Bernardi Ferrero made research in Pamukkale as an archeologist over long years. He talked about the last situation of the site in the "Save Pamukkale Sempoziyum" which was held in May 25-27 1990. Prof Ferrero said that both natural and historical areas of Pamukkale were destroyed and is being destroyed and warned the importance of precautions. He added that the side of may lose all its peculiarities if appropriate measceres cannot be taken.

(*) 25-27 Mayıs 1990 tarihinde Mimarlara Odası Denizli Temsilciliğince düzenlenen "Pamukkale' yi Koruyalım Yaşatalım Sempozyumu" nun İtalyan Kazı Heyeti Başkanı Prof. Daria de Bernardi Ferrero' nun konuşması

Pamukkale' nin arkeolojik açıdan öneminin gerek mimarlıkla büyük ilgisi olan tarihi eserlerin mevcudiyeti, gerekse 1957 yılından bu güne dek 33 yıldır kazı çalışmalarından elde edilen sonuçlar nedeniyle tartışılmaz olduğuna inanıyorum.

Hierapolis harabeleri araştırmacıların ve seyahatçilerin daima dikkatlerini çekmiş ve binaların büyüklüğünden görkeminden bahsetmişlerdir.

İtalyan kazı heyetinin yaptığı çalışmalar tartışmaya neden olan, bilinmeyen önemli hususları açıklığa kavuşturmuştur. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

III. Yüzyıla ait olduğu bilinen ancak kayıtların tesbitinde I. Yüzyıla ait olduğu anlaşılan özellikle Domiziono devrine ait üç girişli kapı; mermer kalıntıların arasından covea ve orkestranın çıkarılması; toprak ve yığma altından eşine rastlanmayan gerek kabartmaları, gerek heykelleri ve mimari açıdan süslemelerinin zenginliği ile Anadolu' nun en güzel antik tiyatroları arasında yer alan bir tiyatronun ortaya çıkarılması; gerek yunan mabetlerinde, gerek Anadolu kültürünün de yer alan Artemis mitolojisinin yanında şehrin tanrısı Apollon ile Dionizos'a ait (Side, Perge tiyatrolarında olduğu gibi) mitolojik sahnelerin ilk sıradaki podyum kabartmalarından anlatılması.

Hierapolis' le ilgili söylenecek çok söz olup, çok büyük önem taşımaktadır. Eski Bizans'a ait tarini yapılarının önemi, üç tarafından çevreleyen Nekropollerini unutmamak gerekir. Bunlar arasında tepe üzerindeki San Filippo Matrium orijinalliği açısından öncelik taşımaktadır.

Pamukkale gibi anlamlı bir adı olan Hierapolis beyaz kaskatları, doğal güzelliği, sezgin suları ile tanınmaktaydı. Bu gün ise turistlerin dolaşması sonucu harap olmakta, kararmakta ve yosunlaşmaktadır.

Pamukkale-Hierapolis' in 2 konuda ele alınması gerekir. Bunlar: tabiat ve arkeolojik olmak üzere birbirinden ayrılması mümkün olmayan konulardır. Benim görüşüme göre her iki bölge (yani arkeolojik ve traverten bölgesi) diğer yönlerden ayrılmalıdır.

İnsan gruplarının girişleri kısıtlanmalı, biletle sıkı gözlenerek insanlar içeri alınmalıdır. Otomobil, otobüs, malzeme taşıyan kamyon ve her türlü akaryakıtla çalışan vasıtaların girişi yasaklanmalıdır. Pamukkale-Karahayıt arasında asfaltlanmış yol hiç olmazsa Nekrapol ve şehir bölgesine giden yol trafiğe kapatılmalıdır. Buradaki asfalt yol kaldırılmalıdır. Çünkü bu yol İtalyan arkeoloji heyetinin taş kaldırımını ve sertleşmiş toprağını tesbit ettiği Eski Roma yolunun üzerinden geçmektedir. Bu yoldan mazotla çalışan vasıtaların geçmesi büyük zarara neden olmaktadır. Diğer taraftan yeni otellerin yapımına izin verilmemeli aksine burada bulunan oteller hemen

demiyorum ancak beş yıl içinde belirli bir planlama ile kaldırılmalıdır. Pamukkale Motel antik şehir merkezini tamamen tahrip etmiştir. Kuru Motel ovanın muhteşem görüntüsünü kesmiştir. Eski Esot (şimdiki adını hatırlamıyorum) (Beltes) şehrin güney-batı kısmını harap ederek sur duvarlarının ve kulelerin yok olmasına sebep olmuştur.

İkinci Motel olarak tasarlanan Tusan Motel ortaçağ sur duvarları dışında kalmak üzere Prof. Paolo Verzona tarafından hiç bir kalıntıyı bozmadan manzara seyredilecek bir yer olarak tavsiye edilmiştir. Oysa şimdi yüksekte oluşu, ta Korucuktan okunan tabelası, odalarının yeni muntazam yayılmasıyla batı tarafındaki travertenleri tahrip etmektedir.

Son olarak yapılan Mistur Motel Kuzey Nekropol üzerinde bulunmakta olup, hiç olmazsa antik şehir üzerinde değildir. Ancak, yolunun genişletilmesi için sur duvarları tahrip olmuştur.

Ören mahallesi olarak genişleme gösteren kaçak yapılar faaliyete başladığı takdirde büyük tehlikeler doğuracaktır.

1960 yılında tarihi eserlerin korunması için o zamanki Vali' den istekte bulunan Jandarma ise bahçeleri ve havuzu ile askeri dinlenme tesisini antik şehrin merkezine oturtmuştur. Hamam, Basilika ve Agora arasında piknik yapılmasının engelleneneğini ümit ederken birçok aileler yemek yemek, açıkta piknik yapmak için mezarların tepesine çıkmaktadır. Oysa Denizli' nin etrafında piknik yapılacak birçok serin ve güzel yerler mevcuttur. Bu aileler bu yerlere gitmeyi tercih etmiş olsalar Hierapolis harabeleri de zarar görmekten kurtulmuş olacaktır.

Turistler genellikle Nekropol' a ve Tiyatroya otobüsle getirilmektedir. Aynı zaman içinde 4 - 5 - hatta 6 otobüs gelerek trafiği darboğaza sokmakta büyük bir trafik sıkışıklığına meydan vermektedir. Nekropol' de vasıtalar yeri sarsarak mezarların sallanmasına, eksoz dumanının etrafı kirletmesine ve araçlar trafik sıkışıklığından kurtulmak için manevra yaparak lahit ve mezarların tahrip olmasına neden olmaktadır. Bazen bir otobüsün sadece 3-5 turistle gelmesi çok anlamsızdır.

Hierapolis' in korunması için bir planın genel çerçevesinde aşağıda verilen önlemler alınabilir:

1- Arkeolojik bölgenin tesbit edilip kapatılması (örneğin jandarmaların görevlendirildiği Efes' te, Afrodiasias' ta ve Milet' de olduğu gibi)

2- Şehrin iç kısmına ve Kuzey Nekropol'e giden yolun levhalarla belirlenmesi

3- Tabii çevre (Traverten Hierapolis denen tepelerin yan tarafları) ve arkeolojik bölge

dışındaki yerlerde turistik tesislere ağırlık verilmesi;

4- Turistleri mahallinde tesbit edilen araçlarla gezdirilmesi (örneğin İtalya' da Kapfi Adasında olduğu gibi)

5- Turistler için hijenik tertibatın sağlanması (bugün ihtiyaçlarını tarihi yapıların köşelerinde ve mezarlıklarda görmekte-dir.)

6- Sağlık açısından doğal güzelliklerin korunması açısından kanalizasyon yapılması ve otellerin boşaltım işlemlerinin kontrol edilmesi. Bu son söylediklerim aynı zamanda Pamukkale Kasabası için de gereklidir.

Yakın yerler ile Hieropolis'i bağlayacak tarihi arkeolojik yol, geniş asfalt olmayan Laodikya ile birleşen yol olmalıdır. (Muhtemelen küçük bir Nekropol' ün yer aldığı Yeniköy' den geçmelidir.) Bu yol 1969 yılında yapılan ve bugün hala geçerliliğini muhafaza eden bir projeye göre sadece küçük araçların geçmesine elverişli olmalıdır. (Bir vakitler uygulanması düşünülen proje birçok tahribatı önlemiş olacaktır.)

SONUÇ

1- İtalyan Kazı Heyeti' nin çalışmaları tarihi eserlerin incelenmesi ile bölgeye değer kazandırmıştır. Antik şehir kalıntıları otellerin yapımı ile tehlikeye girmiştir.

2- Tarihi olduğu kadar tabiat varlıkları açısından SİT Bölgesinin korunması için traverten bölgesinin ve antik şehrin biletli sıkı kontrollü ve araçların girmesine kapatılması zaruridir.

3- Hierapolis SİT alanının sıkı korunmasından sonra tarihi ve tabiat varlıklarının bulunduğu diğer bölgelerle bağlantısından söz edilebilir. (Tarihi değerlerin yakınında bulunan Karahayit Termal Su Kanalları gibi)

Kazı heyeti mensuplarının çalışmaları dönemindeki gözlemleri turistlerin büyük çoğunluğunun doğal güzellikler, arkeolojik kalıntılar ve tarihi güzelliklerle dolu bir şehirde bulduklarının bilincinde olmadıkları şeklindedir.

ANATOLIA Dergisi'ni
sürekli izlemek istiyorsanız,
abone olunuz...